

Vseučiliško gibanje.

Laško vseučilišče.

Posl. Sylvester je minitrskemu predsedniku izjavil, da „Nemška nacionalna zveza“ še ni zavzela definitivnega stališča glede laške univerze. — Korespondenca „Austria“ poroča, da so kršč. socialisti za ustanovitev laške univerze in tudi za to, da se postavi v Trstu. Stranka bo za to glasovala v odseku in v plenumu. To pa zato, da ne bodo imeli laški poslanci vzroka iti v opozicijo. Vprašanje pa je seveda, ali bo v zbornici za to večina in če bo tudi sankcionirano. Kršč. socialisti stojijo na stališču, da je za vsako ceno treba Italijane obraniti Nemcem. — Brnske „Lidové noviny“ pišejo pod naslovom „Potegnjeni Italijani“ na uvodnem mestu o laški univerzi in o nasprotju Nemcev in vlade proti nji, ki se je ravno v zadnjem času spet prav eklatantno pokazalo, akoravno so Italijani igrali zaradi univerze vlogo ponižnih slug vlade in Nemcev. In nato nadaljuje: „Za Italijane izvira iz te izkušnje nauk, kakšno zahvalo lahko pričakujejo od Nemcev. Morda nazadnje vedarje pridejo do prepričanja, da bi bilo bolje iskati sporazuma s Slovenci kot zanašati se na podporo Nemcev. Potem bi varanje Italijanov v univerzitetnem vprašanju ne bilo brez koristi. Pomenilo bi spojitve vseh nemških narodov proti nemški nenasitnosti in solidarni boj za zagotovitev kulturnih posesti in pravice vseh avstrijskih narodov proti brutalni nemški sebičnosti. Potegnjeni Italijani so dokaz, kako nemoralna in neodkritosrčna je podlaga celega sedanjega vladnega režima in kako Bienenrothov sistem plačuje svojim najzvestejšim slugam, če niso ravno samo in samo Nemci.“

Laško vseučiliško vprašanje in Hrvat.

V državno zbornico je prišla deputacija hrvaškega dijaštva na vseučiliščih na Dunaju, Gradcu, Inomestu in Pragi ter se oglasila pri poslancih Laginji, Spinčiču in Trešču s prošnjo, naj vse svoje moči zastavijo v to, da se priznajo izpiti, na zagrebškem vseučilišču napravljeni v Avstriji. Za to je namreč čas kar najbolj ugoden, ker bo laško vseučiliško vprašanje skoraj gotovo kmalu rešeno. Poslanec Laginja je odgovoril, da bodo Jugoslavlani spričo današnjih razmer le težko ubranili ustanovitev laške pravne fakultete. Kar se pa tiče reciprocitete na zagrebškem vseučilišču napravljenih izpitov, so hrvaški poslanci že meseca septembra l. 1909. posredovali pri vladi. Do odločitve pa še ni prišlo, ker vseučiliški rektorji in deželne oblasti še niso izrekle svojih mnenj. Končno je Laginja dijaštvo pozval, naj ne demonstrira in naj se ne veže niti z Nemci niti z Italijani, temveč počaka, kako se bo vprašanje laške pravne fakultete, specialno z ozirom njen na sedež, rešilo med Nemci in Italijani.

Slovensko vseučilišče.

O tem ne ve nihče ničesar. Vse lepo počiva in — spi! Slovenec je povsod zadnji, samo tam ne, kjer je treba plačati denarni in krvni davek!

Malorusko vseučiliško vprašanje.

Maloruski klub je imel pod predsedstvom načelnika profesorja Romančuka daljšo sejo, na kateri je razpravljalo o maloruskem vseučiliškem vprašanju. Poslanca dr. Konstantin Lewicki in prof. Kolessa sta poročala o zadnjih pogajanjih na Dunaju in v Levovu. Rekla sta, da se pogajanja brzkone v kratkem zopet pričnejo. Klub je vzel to poročilo delegatov hvaležno na znanje ter se je izjavil popolnoma sporazumnim toliko s pogajanci samimi kolikor tudi s podlago, na kateri so vršila.

Vprašanje levovskega vseučilišča.

Iz Levova poročajo: Prihodnja konferenca za ureditev razmer na levovskem vseučilišču se vrši na Dunaju te dni. Na tej konferenci se bo razpravljalo o dveh predlogih. Najprej o formuliranju cesarjevega odloka o poljskem značaju levovskega vseučilišča, nato pa o tem, kako se izvede prehodno stanje, dokler se ne osnuje povsem samostojno malorusko vseučilišče. Eden maloruskih profesorjev je že iz-

delal regulativ za ta slučaj, da se pozovejo maloruski docenti, dokler se ne osnuje povsem samostojno malorusko vseučilišče.

Novi vseučiliški statuti u Rusiji.

Iz Petrograda poročajo: Po novih vseučiliških statutih, predloženih državni dumi, bo delovanje visoke šole v vseh delih podvrženo kontroli kuratorja učnega okraja. Vseučiliški rektor, izvoljen od profsorskega sveta, je odgovorni zastopnik vseučilišča. Njegovo izvolitev bo moral potrditi minister. Kandidat, ki ga minister ne potrdi, ne sme biti zopet izvoljen. Ako ostane izvolitev dvakrat nepotrjena, tedaj imenuje rektorja minister. — Dijaki in profesorji so med seboj le v znanstvenih odnosih. Dijaki shodi so podvrženi splošnim določbam o zborovanju in se imajo vršiti izven vseučilišča. Na vseučilišču so dijaki združeni le v znanstvenem delovanju. — Učni jezik je povsod ruski, le na vseučilišču v Jurjevem (Dorpat) je nemški jezik dovoljen na bogoslovni fakulteti, razen tega se bosta na varšavskem vseučilišču poljski jezik in slovstvo predavala v poljskem jeziku. Določbe o sprejemanju Židov ostanejo v veljavi.

Slovenska univerza.

Ob priliki vseslovenskega kongresa v Sofiji bodo, kakor poročajo iz Prage, razpravljali tudi o ustanovitvi slovanske univerze. Zatrjujejo, da nameravajo tako univerzo ustanoviti v Pragi, in sicer s kreiranjem srbske in bolgarske stolice. Kje pa ostane slovenska? V slovanski vzajemnosti!

Namen in bodočnost Slomškarije na Štajerskem.

Ne ustrašite se dela in boja! Po boju pride zaslužena zmaga in plačilo!
„Slovenec“, šte. 117.

Malo čudno se sliši: Slomškova Zveza na Štajerskem! Pa vendar jo prorokujeta „Straža“ (šte. 56) in „Slovenec“ (šte. 117). „Slovenec“ v svojem svetohlinskem tonu ponuja Efiatom poslanske sedeže in je poleg tega poln še drugih obljub. Pa kdo bi verjel pokroviteljstvu S. L. S., ko pa imamo tako lep zgled na kranjskem „krščanskomislečem“ učiteljstvu, ki njega deputacije za izboljšanje plač ni hotel dr. Lampe niti sprejeti, ki so njega sklepe o prenosu dež. šol. zakonov njih poslanci z njih predsednikom vred v zbornici zavrgli in ki njega poslancu (saj ga „Slov.“ proglašajo tu za zastopnika učiteljstva — Ravnikarju!) ni pustil dr. Šušteršič niti predlagati niti glasovati niti govoriti. In perfidnost „Straže“ sega tako daleč, da na eni strani udarja po učiteljstvu z lopovi, cigani, s propadlimi, podlimi in prodanimi dušami, takoj na isti strani pa svetohlinsko zavija oči in vabi isto učiteljstvo v svoj tabor.

Mi ne bi reagirali na vse to, zakaj ni je menda kreature na svetu, ki bi verovala v resničnost teh obljub in besed, če ne bi bil tu še drug manever zadaj.

Prvo, kar je bil namen obeh listov, je, da bi premotili še nekaj učiteljev na Kranjskem, češ, tudi na Štajerskem se nam že vdajajo, tako silna je naša moč! Drugič sta namerala oba lista zbuditi nezaupanje in sumničenje med štajerskim učiteljstvom, da bi izgubilo vero vase. Na ta način sta hotela započeti med učiteljstvom isti proces, kakor se je začel na Kranjskem.

Tako bi premotili nekatere in našli koristolovce, ki bi ga za prvo silo počastili in visoko nagradili. Potem bi prakticirali po znanem receptu. Ustanovili bi Slomškovo Zvezo, ki bi vanjo nagnali župnike, katehete, organiste. Vsi ti bi se vpisali, in takoj bi razbojnali, da šteje njih zveza 50 do 60 učiteljev. Tako je bilo na zborovanju podružnice na Dolenjskem 40 udeležencev, med temi nad polovico duhovnikov; Goriška podružnica šteje 150 članov, med temi 120 duhovnikov in le 20 učiteljev. Vse to bi priobčevali z velikim pompom in skrbno zakrivali resnični položaj ter tako izkušali zbuditi dvome med naprednim učiteljstvom.

Nadaljna njih taktika je znana! S pomočjo lokalnih razmer bi izkušali po vplivnih možeh vplivati najprej na učiteljce in jih pri-

dobiti zase. Istotako bi vplivali potem na moške, t. j. na koristolovce in štrebarje. Potem je konec njih lova, in prične se delo.

Potem se prične razdor kolegialnosti in solidarnosti med učiteljstvom, ki ga z vsemi močmi pospešujejo. „Krščanski“ in vera jim je sredstvo! Pričeli bi potem s tem, da bi napravili razdor med učiteljstvom pri narodno-prosvetnem delovanju. Tedaj bi pričeli razločevati „krščansko“ in nekrščansko narodno-prosvetno delovanje učiteljstva. Upamo, da bo učiteljstvo takoj tem narodnim razdiralcem in izdajcem posvetilo pošteno in jim povedalo, da so narodnostne izdajce, ki bi rade s pomočjo narodnosti in vere polnile le žepe svoje stranke; odločno pa zavrnili razdor in strankarstvo, ki ga hočejo uvesti v delo učiteljstva na prosvetnem polju. Ne rabimo političkih strank, mi lahko izvršujemo narodno prosvetno delo sami po svoji volji, v lastnih rokah, na podlagi svojih društev!

Nato bi izkušali napraviti razdor med učiteljstvom v stanovskem oziru, tako, da bi niti za stanovske interese ne nastopalo učiteljstvo skupno. Delilo bi se v „krščansko“ in „brezversko“, bi se pa bistveno v tem nič ne razlikovalo in bi se to najlepše izpričalo pri stanovskih zahtevah, da bi stavilo iste zahteve; torej bi bila razlika in nasprotstvo vse umetno narejeno po zaslugi klerikalnih intrigantov. Najlepši zgled temu so sklepi Sl. Zv. glede reforme dež. šol. zakonov na Brezjah in predlogi tov. Gangla v dež. zbornici, ki se bistveno ne razlikujejo, a so jih klerikalci le zavrgli, ker so jim preveč napredni in presvobodomiseln. Druga taka primera so zahteve glede ureditve gmotnega stanja učiteljstva, katero vprašanje so dale te izdajce tudi izbrabiti in so ga same izrabljale v političke namene.

Potem bi se pričelo denuncijantstvo, koristolovstvo in službene ovadbe in preganjanja, ki pa se na Štajerskem nikdar ne morejo raztegniti v tako široki meji kakor na Kranjskem. Pač bi se dalo morebiti spričo takih razmer pridobiti par č. kr. okr. šol. nadzornikov, izvajal bi se uradni pritisk od krajin, okrajnih šol. svetov in šolskih voditeljev, a dobila bi se še zaščita pravice pri višjih oblastvih. Pričela bi se protigagitacija delovanju učiteljstva pri stanovskih, pedagoških in prosvetnih listih in pri vsem drugem delovanju v kranjskem smislu pod pretezo katoličanstva in krščanstva, kar bi pa bilo le maska strankarstva in političkemu koristolovstvu.

Ko bi prišel čas, da bi učiteljstvo stavilo gmotne zahteve, tedaj bi se obrnilo do svojih poslancev in oni bi se jim smejali in bi se ne vdali, ker videli bi, da učiteljstvo ni več strogo organizovano, bi ga ne respektirali kakor sedaj in bi se iz njega norčevali. Isti zgled daje zopet Kranjska!

Korupcija, nasilje, koristolovstvo, denuncijantstvo, terorizem in anarhija bi se pa na Štajerskem ne mogla razviti, ker bi glavni vir moči ostal klerikalcem zaprt, ker ne bi jim dajal dež. šol. svet zaščite, jim ne bi dajala zaščite vlada, ki bi ne ščitila nemoralnosti kakor na Kranjskem, ki bi ne podpirala protizakonitosti, temveč bi ščitila zakone in svojo avtoriteto. Zloraba deželnega šolskega sveta in vlade je na Štajerskem izključena. A edina moč Slomškarije je v dež. šol. svetu in v vladi, sama je pa brez moči, brez življenja in brez bodočnosti!

Priroda in nadljudje *).

K proučevanju o dolgosti življenja se pridružuje značilno dejstvo bolgarskega literata profesorja Odina h konstataciji, se-li narode ljudje-geniji ali nadljudje na kmetih ali v mestu. Do pred dvajsetimi leti je prevladovalo mnenje o intelektualni moči, ki je na kmetih doma in ki se razvija v nepremljivem kontaktu s prirodo v nasprotju z epidemičnimi zločini pojavi mestnega življenja. Trdilo se je zato, da nadljudje prihajajo bolj pogosto s kmetov nego iz mest. Kdor je to trdil, je gotovo imel tudi osebno zanimanje. Ta trditev je v zadnjih dvajsetih letih padla, in prej citirani bolgarski književnik je proučil rojstni kraj 6382 francoskih pisateljev in prišel do zaključka, da v resnici navedena trditev ne drži. To proučevanje profesorja Odina se ne oзира le na zadnja desetletja, ko je bil namen pred sodka najbolj znaten, ampak se oзира na osebe, ki so se prej

*) Primerjaj članek o dolgosti življenja v zadnji številki! Uredništvo.

živele. Skupno se je konstatalo, da dajo mesta odstotno mnogo večje število književnikov nego dežela. Neki ameriški zdravnik, ki se je posvetil posebno vprašanju dednosti, podreja statistiko o rojstnih krajih ameriških piscev. Woods je našel, da producirajo mesta z več nego 8000 prebivalcev dvojno število pisateljev kakor navadno.

Statistične številke, objavljene po Odinu, prihajajo do zaključka, da mesta producirajo 13 krat več znamenitih pisateljev nego dežela; še bolj natančno: na vsakih 100.000 prebivalcev mesta se dobi počez 77 znamenitih pisateljev, medtem ko jih je na kmetih le 6 med istim številom prebivalcev.

Bilo bi интересно vedeti, na kaki podlagi je znanstvenik — ki se mu imamo zahvaliti za to statistiko — klasificiral znamenite književnike, ker v kolikor hočejo nekateri biti optimisti, razpravljaje ta članek, se dobe na drugi strani taki, ki se jim zde te številke jako pretirane. Na vsak način pa je jasno — vsaj do nasprotnega dokaza — da imajo prebivalci mest srečo imeti med seboj večje število genialnih ljudi ali nadljudi nego prebivalci dežele. A. M.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

„Jubilejska samopomoč“. Dne 16. majnika t. l. je umrl tovarš Božidar Dedič, nadučitelj v Bočni. Gospe vdovi sem izplačal 476 K. Razposlal sem položnice in prosim, da se znesek 2 K 10 h vpošlje. Prosim, da se tudi zaostanki poravnajo. — Predsednik.

Štajersko.

Savinjsko učiteljsko društvo ima v četrtek, dne 9. junija t. l., ob 2. uri popoldne na Gomilskem svoj občni zbor po zadnjem določenem vzporedju. — Mnogobrojne udeležbe pričakuje R. Vrabl, t. č. predsednik.

Zveze slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem odborniki so se posvetovali v nedeljo, dne 22. pret. m. v Celju. Uredili so besedilo resolucijam, sprejetim na zadnjem občenem zboru, si določili načrt nadaljnjega delovanja ter ukrenili potrebno z ozirom na neopravičene napade v „Slov. gospodarju“ in v „Straži“. Sklenilo se je tudi delovati na to, da se priredi v Mariboru počitniški tečaj.

Sestanek predsednikov slovensko-štajerskih okrajnih učiteljskih društev se je vršil v nedeljo, dne 22. pret. m. pop., ob 1. uri v Celju. Bilo je zastopanih 12 društev, največ po predsednikih, druga po namestnikih. Razmotrivalo se je vprašanje slovenskega poslovnega jezika in se je sklenila taktika, kako nastopati, da se končno ustreže učiteljskim tozadevnim željam.

Učiteljsko društvo za Ptujski okraj priredi v četrtek, 9. junija t. l., poučni izlet v Podlehnik. Oskrbnik g. Fr. Rudl bo demonstriral na posestvu „Štajerske hranilnice“ porabo umetnih gnojil, krmiljenje goveje živine in napravljanje sirovega masla. Pokazal nam bo tudi vzorno klet s hidravlično stiskalnico in cementnimi sodi ter še marsikaj, kar sodi k umnemu gospodarstvu. — Sestanek ob 9. uri zjutraj na licu mesta. — Udeležbo je javiti kar najprej društvu tajniku tov. J. Čenčiču pri sv. Barbari v Hal., da moremo pravočasno naznaniti število izletnikov v Podlehnik. — O g o r e l e c, t. č. predsednik.

Goriško.

Učiteljsko društvo sežanskega šolskega okraja je zborovalo v četrtek, 19. p. m. v Sežani. Udeležba je bila še precej mnogobrojna toliko od strani kolegov, kakor tudi od strani kolegij.

Zborovanje je otvoril in vodil tovarš-ravnatelj Ant. Berginec. Koncem svojega govora je prečital več listov, ki so z njimi opravičevali nekateri svojo odsotnost. Nekatere opravičbe so se pa tako čudno glasile, da so služile prisotnim v posebno zabavo, zakaj pisali so jih takovi kolegi, ki jih drugače sploh le malokrat ali pa celo nikdar ne vidimo pri svojih zborovanjih.

Letni poročili tajnika in blagajnika se je soglasno po kratki odobravitvi debati odobrilo. Poročilo socialnega odseka je pa odpadlo, ker je poročevalec v obrtnih tečajih.

Iz blagajnikovega poročila se razvidi, da je imelo društvo v minuli dobi 159 K dohodkov 141 K 09 v stroških, prebitka pa 17 K 91 v. Tirjati na zaostalih letninah ima pa res lepo vsoto 220 K, ki pa ne dela časti tovarišem dolžnikom.

Naša vrla tovarišica Bal. Eppichova nam je podala jako poučljivo sliko o morali in seksualni pedagogiki. Njena naloga je bila jako delikatna, a zato toliko bolj težavna, četudi jako potrebna. Doteknila se je rak-rane pri naši nedorasli šolski mladini, ki se je vsak tako pridno ogiblje, dasi dobro ve, da je to vprašanje dandanes vitalnega pomena. Tema je provzročila jako živahno debato, ki so se je udeležili tovariši Strekelj, Mervič in Kosovel